

Témavezető: Lázár Antal DLA

Konzulens: Major György DLA, Dr. Dull Andrea

Az idő tagolása - Az ember kozmosz érzékelésének építészeti lenyomatai

Az ember építészeti elemekkel tagolja a teret, és rituáléval rendszerezi az időt. A kozmogónia színtere a szent, és a szentsége miatt megjelölt hely. A jelölés építészeti tett, a tér tagolását szolgálja. Az építészeti jelek térbeli rendszere el nem választhatóak a kozmosz strukturált idődimenziójától. Az idő cseppfolyós, megfoghatatlan és rendszertelen közeg. Az idő tagolásához kitüntetett időpillanatok létezésére van szükség. A szakrális ember számára a kitüntetett eredetidőt visszavezetheti a kozmogónia idejére. "A vallásos ember a valóságra szomjazik. Minden elérhető eszközzel arra törekszik, hogy helyet szorítson magának az őseredeti valóság forrásánál, vagyis visszatérjen abba az időbe, amikor a világ a kialakulás állapotában volt." (Mircea Eliade) Az eredetidő periodikusan ismétlődő megélését a csillagászati rendszerek adta időtagolás, azaz a naptár teszi lehetővé. A naptár határozza meg a rituálék rendszerét, azaz a térbeli tagolást kitöltő tevékenység időbeli működését. Ahogy a térbeli, az időbeli tagolás is megjelenik építészeti elemekben.

A teret tagoló rendszerek elemei kézzel foghatóak, érzékszerveink által felfoghatóak. Az idő homogenitását tagoló jelenségek közvetlenül nem érzékelhetőek, téri elemek változásain keresztül fejtik ki hatásukat.

Gyenge antropikus elv az idő felfogásában: az ember idő érzékelésnek alapja az előre tagolt földi időkörnyezet rendszerének megismerése. A strukturált idő környezet előkészítette az ember összefüggések megértéséhez érzékeny gondolkodásmódját. Boleslaw Prus: A fáraó - Az idő tagoltságának szupra-rendszereit ismerő ember hatalomra tesz szert. A szupra-rendszer alapján megjósolhatóvá tett egy, a látszólagos monotonitástól eltérő jelenséget, a napfogyatkozást.

Róheim Géza: Csurunga népe: A pénisztok használata térbeli hálózatot - helyek rendszerét, és az időbeli használatát - idő tagolását hozza létre egy naiv kultúra esetében. A hagyományos magyar falu térbeli és időbeli strukturájának építészeti elemei a szakrális kisemlékeink: Harangláb, útszéli kereszték, kápolnák. Ezek az emlékek a vallási élet kiterjesztését szolgálták. A vidék a 20. század folyamán elvesztették ezek az építészeti emlékek szakrális szerepüket. A vidék városias - profán mintázatokat vett fel: T. Berecki Ibolya – Sári Zsolt, A népi építészet, a lakáskultúra és az életmód változásai a 19-20. században. Nyimben, egy mai magyar faluban vizsgálhatóak ennek következményei.

A városi - profán társadalom kozmikus kapcsolat keresésének szélsőséges és direkt módja az amatőrcsillagászat vidékre vonuló mozgalma. Az amatőrcsillagász épületeinek kozmikus kapcsolata technológiai, gépesített, közvetett. Idő érzékelése a megfigyelés következménye, nem szakrális igény.

Három építménytípus vizsgálata

feszület - kálvária-stáció	- hagyományos szakrális hálózat természeti környezetben
városi pad	- profán hálózat, profán környezet
magáncsillagvizsgáló	- profán hálózat, kozmikus környezetben

Irodalomjegyzék

Henry Bergson: Az idő és szabadság

Boleslaw Prus: A fáraó

Frédéric Debuyss: A hely szelleme a keresztény építészetben

Nagy Edit: Áramló tér és álló idő

S. Nagy Katalin, Szentképek és kegytárgyak a lakásokban

T. Berecki Ibolya – Sári Zsolt, A népi építészet, a lakáskultúra és az életmód változásai a 19-20. században

Róheim Géza: Csurunga népe

Mircea Eliade, A szent és a profán.